

НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ

Впродовж значного періоду часу в центрі уваги юридичної науки і практики актуальною є тема державного (внутрішнього) права. В сучасних умовах виникає проблема співвідношення внутрішньодержавного права з міжнародним.

Дослідженню теми співвідношення міжнародного та національного права свої наукові праці присвячувало ряд вітчизняних та зарубіжних вчених, такі як: І. П. Бліщенко, В. Г. Буткевич, А. С. Гавердовський, В. Н. Денисов, В.І. Євінтов, Г. В. Ігнатенко, В. М. Корецький, М. В. Буроменський, І.І. Лукашук, М. В. Миронов, Р. А. Мюллерсон, О. Н. Талаєв, Д. Анцилотті, Я. Броунлі, Ф. Джессеп, М. Шоу та інші [2, с. 522].

Розглянувши загально доктринальні підходи до визначення та співвідношення внутрішньодержавного та міжнародного права з'ясувалося, що існує велика кількість різних думок щодо цієї проблеми.

Наприклад, згідно Європейській конвенції про громадянство від 6 листопада 1997 року «внутрішньодержавне право» означає всі типи положень національної правової системи, включаючи Конституцію, закони, нормативні акти, укази, судову практику, звичасві правила та практику, а також правила, що впливають із міжнародних документів, які мають обов'язкову силу [3].

На думку М. В. Буроменського, міжнародне право є особливою системою юридичних норм та принципів, що регулюють міжнародні відносини між державними органами та висловлюють узгоджену позицію учасників цих відносин, обумовлену дією закономірностей міжнародних відносин на певному етапі розвитку цивілізації, шляхом встановлення взаємних прав та обов'язків [5, с. 5].

Також, існують й інші погляди вчених щодо цього поняття. Міжнародне право – це сукупність норм, які виникають у результаті угоди між суб'єктами міжнародного права, яка досягається в результаті взаємних поступок і компромісів, з метою підтримки міжнародного правопорядку і організації всіх форм співробітництва.

цтва між державами, реалізація яких забезпечується заходи при-
мусового характеру [6, с. 7].

Загалом науковці виділяють дві основні теорії щодо співвід-
ношення національного та міжнародного права:

1. Монізм – основоположником якої є німецькі послідовники
Г. Гегеля (А. Цорн, А. Лассон, В. Кауфман). Прихильники цієї те-
орії більш схиляються до того, що міжнародне право має «більшу
владу» над національним, чим навпаки. Такої версії дотримуються
не лише прихильники школи природного права та одного з її напра-
мів – нормативізму, а й соціологічної та психологічної шкіл;

2. Дуалізм – основоположником якої є відомий німецький
юрист Г. Тріпель. Прихильники цієї теорії вважають, що все ж є
відмінність і незалежність двох систем права, між якими існує
взаємозв'язок, але які не є взаємно підпорядкованими [8].

Дуалістична теорія на думку вчених є досить поширеною в
сучасних умовах. На думку вченого І. Лукашука, «найпоширені-
шою концепцією співвідношення міжнародного та національного
права є, вочевидь, дуалістична, яка виходить з того, що між цими
двома правовими системами не існує якогось підпорядкування,
кожна діє у своїй сфері» [7, с. 112].

На нашу думку, найкращим науково обґрунтованим підходом
до співвідношення внутрішньодержавного та міжнародного права
є підхід О. Ф. Скакун, яка вважає:

По-перше – міжнародне право збирає досягнення національ-
них систем права. За структурою міжнародне право наближається
до їх структури (наприклад, поділ на дві підсистеми – приватну і
публічну, наявність галузей права – міжнародне економічне, кос-
мічне, повітряне, морське, тощо), що свідчить про вплив внутріш-
ньодержавного права на міжнародне;

По-друге – міжнародне право (у формі міжнародно-правового
договору) служить одним із юридичних джерел національного
права, допускає пряме «входження» норм міжнародного публіч-
ного і приватного права в конституційне, цивільне, кримінально-
виконавче та інше право [9, с. 232-233].

Також, треба зазначити, що співвідношення норм міжнарод-
ного права з внутрішньодержавним правом залежить від того, в
якому джерелі закріплено ту чи іншу норму міжнародного права –
міжнародному договорі, міжнародному звичаї, загальних прин-
ципах права, обов'язкових нормативних резолюціях міжнарод-

них організацій. Крім того, як допоміжний засіб для визначення міжнародно-правових норм визнаються судові рішення і доктрина [4, с. 275].

Згідно вітчизняного законодавства питання співвідношення між внутрішньодержавним та міжнародним правом певною мірою регулюється ст. 9 Конституцією, відповідно до якої «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції» [1].

Водночас ст. 18 Конституції України встановлює правило, згідно з яким «зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визначеними принципами і нормами міжнародного права» [1].

Отже, можна зробити такий висновок, що співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права посідає одне з головних дискусійних питань серед наукових кіл, яке потребує досить глибокого доктринального вивчення. На нашу думку, треба доповнити та вдосконалити текст Конституції України, адже на сьогоднішній день у вітчизняному законодавстві не міститься достатніх положень, які б конкретно регулювали питання співвідношення між українським законодавством та іншими джерелами міжнародного права на достатньому рівні.

Література:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996. – Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 1996, № 30, ст. 141.
2. Держава і право: Збірн. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 40. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. – 720 с.
3. Європейська конвенція про громадянство. Рада Європи; конвенція, міжнародний документ, доповідь від 6 листопада 1997 р. № ETS № 166. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_004.
4. Загальна теорія держави і права / М. В. Цвік – Харків: Право, 2002. – 432 с.
5. Міжнародне право: Навч. посібн. / За ред. М. В. Буроменського. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.

6. Міжнародне право: Підручн. / За ред. М. О. Баймуратов. – Харків: Одісей, 2002. – 672 с.

7. Международное право в судах государств / Под ред. И. И. Лукашук. – М.: Спарк, 1993. – 302 с.

8. Ольга Шпакович // Теоретичні засади співвідношення міжнародного та внутрішнього права держав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.viche.info/journal/2651/

9. Теорія держави і права: Підручн. / Під ред. Скакун О. Ф. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.

Славинская И. А.
студент, Национальный университет
«Одесская юридическая академия»

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО И ВНУТРИГОСУДАРСТВЕННОГО ПРАВА

Проблема взаимодействия и взаимного влияния международного и внутригосударственного права является центральной в теории международного права, поскольку их исследование позволяет раскрыть сущность обеих правовых систем, основы их существования и развития.

Взаимодействие международного и внутригосударственного права – это отношения прямых и обратных связей, формирующих в комплексе взаимодействие и взаимообусловленность систем. Возрастание взаимосвязанности международного и внутригосударственного права происходит в связи с тем, что фактически постоянно увеличивается количество международных договоров и национальных нормативно-правовых актов, которые сопряжены между собой по различным основаниям. Так, в ст. 3 Конвенции ЮНЕСКО «О мерах, направленных на запрещение и предупреждение незаконного ввоза, вывоза и передачи права собственности на культурные ценности» от 14 ноября 1970 г. отмечается, что «считаются незаконными ввоз, вывоз и передача права собственности на культурные ценности, совершённые в нарушение правил, принятых государствами-участниками...настоящей Конвенции». Видно, что средства международного и внутригосударственного права используются в сочетании друг с другом.

На внутригосударственное право оказывают влияние решения международных организаций. Так, санкции, введённые Со-